

KISS FERENC
nyugdíjas tanár
Tapolca

A gyermeknevelés „legújabb” módszere – anno 1913

A jogszabályok mögött meghúzódó kiforratlanság, rugalmatlanság, egyoldalúság többet árt mint használ a gyermeknevelés ügyének. A képesítés megszerzésének kritériumai minden iskolatípusban pontosan rögzítve vannak. De ezen belül a nevelési környezet feltételeinek differenciáltsága, kisebb-nagyobb eltérések, módosítások, a személyre szabottság mértéke már nincs ilyen pontosan körvonalazva. A kezdeményezőkézség, vállalkozói magatartás kiművelése is igényelne bizonyos szabályozottságot. A nevelési környezet feltételein változtatni akáróban fölmerül: bővíthető-e az óvodai nevelés területe barkácműhely, veteményeskert üzemeltetésével, a szabadban való mozgást lehetővé tevő árnyas, ligetes parkrésztlet létesítésével, foglalkoztathat-e az óvoda kertészmérnököt, ipari szakmunkást, parkgondozót, stb. A közalkalmazotti törvény, az óvodai nevelés programja, a munka törvénykönyve nem foglalkozik ilyen kérdésekkel. Jogszabály hiányában az önkormányzatok is tehetetlenek.

A jogszabályok között nem található olyan paragrafus, amelyből a vállalkozó ötletet, kedvet, önbizalmat meríthetne. Inkább kedveszegetten szemléljük gyermekeink esetlen mozgását a szűkre szabott udvaron. Az út menti keskeny járdán minden nap végigsétáló gyermekkaraván a mozgásukban korlátozott, lánkra vert rabok menetelését juttatja eszünkbe – az óvónéni „gyermekcsőszként” örködik felettük. A szűk mozgástérhez szűk mellkas társul, a beszűkült mellkasú embernek lágyabb az agya is. A körzetesítés jóvoltából már a kisiskolások is tehetetlenül várják az iskolabuszt. A melljük kivezényelt pedagógus a karhatalmista „rendőr” szerepét tölti be. Hasznos alkotó tevékenységek végzése helyett gyermekeink tétlen várakozással, utaztatással számukra nem éppen a legkedvezőbb sétálgatással töltik idejüket.

A gyermeki tétlenség a legfőbb melegágya a fiatalkori bűnözésnek, a munkanélküliség újratermelődsének. A gyermeket már kiskorától kezdve az alkotómunka szeretetére, önmaga felfedezésére, önfejlesztésre kellene nevelni. Az önmagával szemben nem tehetetlen, a társai-val együttműködni tudó gyermekből felnőttként is vállalkozó kedvű, a jég hátán is boldogulni tudó ember válik.

Egyéb hiányában a pedagógus csak a neveléstörténetből meríthetne ötletet, javaslatot, támpontot önmaga igazolására, önbizalma megerősítéséhez. A pedagógusképzés legelhanyagoltabb területe ma a neveléstörténet. Ami megmaradt belőle nem egyéb, mint idegen kifejezések, évszámok száraz halmaza. Helyettük a nevelési alternatívákat bemutató életközeli szemelvényválogatást, szöveggyűjteményt kellene adni útravalóul a diploma mellé.

A múzeumok, könyvtárak, levéltárak polcain porosodó iskolai értesítők, évkönyvek, megsárgult folyóiratok, hírlapok adatainak feltárásával életszerű neveléstörténeti gyűjteményt lehetne összeállítani. Országos szervek, helyi önkormányzatok pályázatok kiírásával, pályadíjak odaítélésével segíthetnék a feltáró kutatómunkát. Publikálási lehetőség a település helyi sajtójában is kínálkozik. Minden településnek megvan a maga egyedi kultúrája, hagyománya, szokásai. A gyermeknevelés „legújabb” módszeréről írja a Zalavármegyei Hírlap 1913. április 13. száma a következőket: *„Megszívlelendő példával járt elől néhány fővárosi gyermekbarát, akik azt kérték a fővárosi tanácstól, engedjen át néhány hold területet a szabadban a gyermeknevelés céljaira. Arról van szó, hogy tanítónők és óvónők vezetése mellett játszhasanak a*

gyermek. A terv készítői egy színész és két újságíró, természetes tehát, hogy a nevelés bizonyos artistikus jelleggel karöltve magasabb, intelligens szempontok szerint van kitervezve.

Mennyire könnyebb dolog vidéken megvalósítani ezt a tervet, ahol szabad tér van bőven, s a helybeli intelligenciának módja volna bekapcsolódni a nevelés nagyfontosságú kérdéseibe. Közös megállapodás, az eszmék tisztázása és az intelligens, gondos nevelés, amely egész generáción lendíthet egyszerre, bizonyára van olyan fontos, mint a telivértek tenyésztése, és a dolog mégis úgy áll, hogy manapság bizony sokkal több embernek fő a feje a telivér paripák nevelése, mint a gyermeknevelés miatt.

Kevés ember hinné, hogy a gyermek fejlesztésének alapelve micsoda. Az, hogy hagyják a gyermeket a maga körében, és a játékaiban társadalmában állítsák fel az erkölcsi szabályokat, amelyek az öntudatos embernél az élet szépségét alkotják. Fontos ez az utóbbi, mert jellem csak bizonyos szabad keretekben fejlődhetik, ahol a gyermek saját ítélőképességét tornáztathatja. A gyermeknek megvan a maga társadalma, amelynek szintén megvannak a maga megkötései a játékokkal, a kis szélhámosságokkal szemben. Dickens mutatott először rá regényeiben, hogy az egész fiatal gyermek is kész ember, érzésvilágának ezért sokkal finomabban kell kezelni lelki rugóit, épp ezért fontos, hogy az intelligencia közös megállapodásából származó emberi számítások szerint legjobban alakuljon ki a jövő generáció.

Mi kell egy ilyen gyermektelephez? Először is sok levegő, mert ahhoz a klasszikus gondolkodáshoz kezdünk visszatérni nevezetesen, hogy az ép lélek és az ép test teljes harmóniája nélkül nem ér semmit a tudás.

Itt a gyermek háborítatlanul élje a maga társadalmát, alkalma legyen a legeklatánsabb emberi dolgokba belekóstolni, lehessen bíró, védhessen gyengéket, verkedhessen másokkal, ez az élet. Ha a gyermek komolyan veszi játékát, komolyan fogja venni az életet is. Önérzetes, jogszerető emberek csakis ilyen társadalmacskákból várhatók.

Ebben a keretben megtalálja majd a pedagógus-tanár éppúgy a maga érvényesülését, mint ahogy hosszas magyarázat nélkül az orvos, de helye van az agrárembereknek is a munkában, aki gyümölcscsel látja el a telepet, a filantróp suszternek, aki cipőt foltoz, vagy a kevésbé filantróp suszternek, akivel cipőt foltoztatnak. Nagyszerű dolog az is, mikor van hely, ahol fenntartás nélkül szaladgálhatnak mezteláb a gyermekek.

Ott, ahol van hozzávaló vezető, szlőjdmunkával, apró művészeti pepecseléssel lehet fejleszteni a gyermekek artistikus érzéseit. Aki magáévá teszi szép szeretetét a művészetben, az nem fogja megtagadhatni azt az életben sem, és a jövő polgári osztály intelligenciája már ismerni fogja az esztétikai erkölcs fogalmát.

De nemcsak a jövő intelligenciája szorul erre a nevelésre. Általános a panasz, hogy mindenki tudományos pályákra tódul. A szabad természet keretében bizonyára sokan kapnak kedvet az agrikultúrához, a munka szemlélete másrészt együtt fog járni a munka megbecsülésével.

Látnivaló, hogy mások azok a keretek, melyekben egy fővárosi gyermektelep mozog, és mások a lehetőségek vidéken. Tulajdonképpen voltak és vannak gyermektelepek ma is, melyeket ligák és egyesületek tartanak fenn, de természetes az is, hogy más az, ha egyes községekben a saját gyermekeink sorsát intézzük. Amit a bürokratikus rendszer sohasem fog tudni elérni, a feltétlen szeretet jellegét, amely az alapítás gondolatától a kivétel üzletszerűségéig sokat kopik – itt biztosítva láthatjuk.

A dolgot úgy lehetne fogalmazni, hogy itt nemcsak arról van szó, hogy szeretik a gyermekeket, hanem hogy szeretjük a gyermekünket, ami bizony mégis csak a legnyomósabb indíték. Elvégre szép dolog a gyermekvédelem, de hát azért, mert gyámoltalan gyermekeket védünk, ne feledkezzünk meg a saját gyermekeinkről sem, és hozzunk értük áldozatokat. Akkor lehetséges egy jó egészséges, erkölcsös generációt nevelni.”

Véleményem szerint ma is érdemes az 1913-ban megfogalmazott gondolatokat olvasgatni, és kreatív módon a mai viszonyokra átültetni. A gyakorlati oktatás, az életközelség számta-

lan lehetőséget rejt magában akár a személyiség fejlesztésére, akár a tudás gyarapítására gondolunk.

A kevésbé szorongó, felszabadultabb, tevékeny gyermek érik olyan felnőtté, akinek a számára természetes a környezetének ápolása, szépítése; az értékek megteremtése és megóvása is. Ez az erkölcsi és szellemi értékekre is vonatkozik.

AJÁNLOM E VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁT TANÓRÁN KÍVÜLI BÚVÁRKODÁSHOZ A TANÁROKNAK ÉS A TANULÓKNAK IS

- Fehér Klára (1980): Vakáció Magyarországon. Gondolat, Budapest.
- Pálfy Katalin főszerkesztő (2001): Látnivalók Magyarországon. Well. Press Kiadó, Miskolc.
- Balassa M. Iván főszerkesztő (2001): Magyarország múzeumai. Vince Kiadó, Budapest.
- Csaba Emese főszerkesztő (2001): A természet ezernyi csodája. Reader's Digest Kiadó, Budapest.
- Sarkadi Péter szerkesztette (2003): Ásványok és kővületek atlasza. Holló és Társa, Budapest.
- Dr. Antoni Judit fordította (2005): Bevezetés a régészet világába. Pannon-Literatura Kft., Kisújszállás
- Nagy Erika–Schmidt Egon fordította (2000): Állat- és növényhatározó természetjáróknak. Magyar Könyvklub, Budapest
- Fekete István (2008): Az erdő ébredése. Lazi Könyvkiadó, Szeged.
- Lipták Gábor (1975): Amiről a vizek beszélnek. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- Gilles Martin–Deines Boyard (2002): Természetfotózás. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Gerard Durrell–Lee Durrell (1987): Az amatőr természetbúvár. Gondolat, Budapest.
- Nick Baker (2004): Új amatőr természetbúvár. GABO Könyvkiadó.
- Winkler Róbert (2005): Nagyvárosi természetbúvár. Tericum Kiadó.
- Lányi György (1985): Állatkedvelők kézikönyve. Natura.
- Miklós Malvina (2005): Barangolás az állatvilágban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen
- Christiane Widmayr–Anneliese Kompatscher (2004): Gyerek és kert. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Miranda Smith (2008): Új növény a kertünkben. GABO Könyvkiadó.
- Surányi Dezső (1987). Lyra florae. A növények örök himnuszja. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Dr. Molnár V. Attila (2008): Barangolás a növényvilágban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Judith Mann (2000): Barangolás a tudományok világában. Panemex Kft., Budapest.
- Jávor Péter fordította (2005): 365 szuper tudományos kísérlet. Alexandra, Pécs.
- Christoph Drösser (2008): Csábító számok, avagy a mindennapok matematikája. Athenaeum Kiadó, Budapest.
- Anne Rooney (2005): Táblázatok, grafikonok, diagramok. Meghívók, plakátok, kiselőadások. E-mailek és multimédiás üzenetek. Képek, fotók, festmények. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Hungarian translation Colin Foster (2004). Mindenki rajziskolája. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Pozdora Zsuzsa szerkesztette (2007): Barangolás a művészetek világában. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Pozdora Zsuzsa–Enter Aktív szerkesztette (2007): Barangolás ősi kultúrák világában. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Benczédi Magda–Nagyné Mészáros Ilona szerkesztette (1999): Ötletek, jótanácsok, megoldások bármire. Reader's Digest Kiadó Kft., Budapest.
- Schlosser Tamás szerkesztette (2003): 1001 fortély a ház körül. Reader's Digest Kiadó Kft., Budapest.
- Baktay Patrícia–Koltai Magdolna (1989): Beszélő tárgyak. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Adam Stodowy (1984): Szeretek barkácsolni. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Borbély Sándor–Komáromi Gabriella (2001): Kortárs gyerekkönyvek. Ciceró Könyvkiadó.
- Peter Boxall főszerkesztő (2007): 1001 könyv, amit el kell olvasnod, mielőtt meghalsz. GABO Könyvkiadó.
- Geronimo Stilton (2009): Boldogulj angolul. Alexandra Kiadó, Pécs.